

Y Rhai Nas Cymodwyd - Grawys 2011

Dioddefwyr ac Erlidwyr

Dydd Mercher 20^{fed} Ebrill 2011

DECHRAU' R DAITH

Mae ein meddyliau terfynol am y Rhai nas Cymodwyd yn yr Wythnos Fawr yn trafod y rhai sy'n cael eu niweidio a'u hanafu gan weithredoedd pobl eraill, a'r rhai sy'n defnyddio'u grym i achosi niwed iddynt. Yn ein byd ni heddiw, mae llawer o bobl yn cael eu labelu'n 'ddioddefwyr'. Mae dioddefwyr trychinebau naturiol megis daeargryn Haiti a llifogydd Awstralia, dioddefwyr tlodi, newyn, afiechyd ac anghyfiawnder, dioddefwyr troseddau a thrais a dioddefwyr amgylchiadau megis bod yn gaeth i'w cartrefi neu ddioddef yn sgil y dirywiad economaidd. Ond er ein bod yn defnyddio'r gair 'dioddefwr' am bobl sy'n cael eu hunain yn y sefyllfaoedd hyn, nid pawb sy'n gadael i'r label hwnnw eu diffinio. Mae rhai pobl yn gwrthod bod yn ddioddefwyr beth bynnag yw eu hamgylchiadau, ac maent yn defnyddio eu holl sgiliau a phenderfyniad i gynnal eu hintegriti, eu gobaidh, a'u hymdeimlad ohonynt eu hunain. Yn aml, ffydd sy'n gwneud y gwahaniaeth: er y gallant fod yn cael eu herlid yn gïaidd gan eraill, mae rhai pobl yn cael bod ffydd yn eu cynnal ac yn eu helpu i osgoi goddefoldeb neu anobaith. Ar y llaw arall, mae rhai pobl *eisiau* cael eu gweld fel dioddefwyr, ac maent yn encilio i gyflwr o ddiymadferthedd, oherwydd bod mynd y tu hwnt i beth sydd wedi digwydd iddynt yn teimlo'n rhy anodd. Felly mae hyn yn ein hatgoffa nad yw pob 'dioddefwr' yr un fath, ac y gall cymhelliad a safbwynt amrywiol ddioddefwyr ac erlidwyr fod yn wahanol. Wrth estyn llaw at eraill i'w helpu, mae rhaid i ni ddarganfod beth mae arnynt ei angen mewn gwirionedd a beth maen nhw'n barod i'w dderbyn gennym.

Felly, er enghraifft, pan yw Iesu'n cwrdd â'r dyn claf wrth llyn Bethesda (Ioan 5.1-8), mae'n gofyn iddo: wyt ti'n wir eisiau cael dy iacháu? Mae'n gwestiwn treiddgar oherwydd bod iachâd yn dibynnu hefyd ar y person yn dod yn gyfrifol am ei fywyd newydd a'i ddechrau newydd. Mae'r dyn yn gwneud esgus o ran pam nad yw erioed wedi gallu mynd i'r llyn i gael iachâd. Mae rhywun arall bob amser yn gwthio i mewn ac yn ei atal rhag cymryd ei dro. Mae cyfrifoldeb yn achosi trafferth i rai pobl: gall bywyd newydd fod yn syniad brawychus. Ond mae Iesu yn ei herio, ac mae'r dyn yn ymateb i'r her drwy godi a cherdded i ffwrdd, wedi ei iacháu.

Mae hynny'n gwestiwn i ni hefyd, wrth i ni adael cyfnod y Grawys a theithio drwy'r Wythnos Fawr at y Pasg. Rydym ni hefyd yn Rhai nas Cymodwyd, ac rydym wedi bod yn paratoi i gwrdd â Iesu y cymodwr, a gweld drosom ein hunain ei rym iachusol drwy'r groes. Ond mae un cwestiwn y mae rhaid iddo ofyn i ni: ydym ni *eisiau* cael ein hiacháu? Ydym ni'n barod i fyw'n llwyr yn y dyfodol, wedi ein rhyddhau gan yr atgyfodiad? Ydyn ni'n *wir* yn barod i fod yn bobl y Pasg?

Myfyrdod

- Ble rydych chi'n gweld erlidwyr ar waith heddiw, a phwy sy'n dioddef dan eu llaw? Fyddech chi'n barod i sefyll i fyny neu wneud rhywbeth am y rhai sy'n erlid eraill?
- Pwy yn eich barn chi yw'r dioddefwyr yn eich cymuned, yn y wlad hon, neu yn y byd? Beth arall allai gael ei wneud i ddarganfod beth mae arnynt ei angen, a'u helpu i gael hynny?

- Ydych chi wedi gweld eich hun fel dioddefwr (neu erlidiwr) ar adegau yn eich bywyd? Os ydych, sut brofiad oedd hynny, a sut deimlad oedd newid?
- Sut bydd y daith gyda'r Rhai nas Cymodwyd y Pasg hwn yn herio eich bywyd *chi* fel Cristion?

Mynd yn ddyfnach

Mae thema dioddefwyr ac erlidwyr hefyd yn amlwg yn ystod oriau terfynol bywyd Iesu, wrth iddo gael ei arestio, ei gyhuddo, ei roi ar brawf a'i gondemnio i farwolaeth. Mae pob math o ymrafael yn digwydd i gael grym drwy awdurdod, drwy reoli'r bobl, a hyd yn oed drwy reoli'r gwirionedd. Mae pawb yn disgwyl i Iesu chwarae'r gêm, yn enwedig o ran y cwestiwn canolog, sef ai ef yw 'Brenin yr Iddewon' neu a ydyw'n honni hynny. Ond nid yw Iesu'n chwarae'r gêm ddynol. Yn hytrach, mae'n ildio i'w erlidwyr, oherwydd bod ei bwrpas a'i ddealltwriaeth o ewyllys Duw yn mynd y tu hwnt i ddychymyg ei erlidwyr. Gwelwn hyn wedi ei adlewyrchu hefyd mewn rhai cymeriadau o'n cyfnod ni sy'n ildio i erledigaeth er mwyn gwneud gweledigaeth wahanol yn bosib i eraill, er enghraifft Mahatma Ghandi neu Fr Maximilian Kolbe.

Myfyrdod

Digwyddiadau gwrthwynebus yw arestio, profi a chroeshoelio Iesu, gyda phobl yn gweiddi, yn dadlau, yn protestio, yn gwawdio ac yn gweithredu'n dreisgar, gan greu hollt rhwng gwahanol grwpiau. Ble rydych chi'n gweld hynny'n digwydd yn y byd heddiw?

Gallwn ddadlau, er i Iesu ildio i'w erlidwyr, na fu byth yn ddiodeffwr. Allwch chi feddwl am bobl eraill sydd wedi cael eu herlid gan eraill ond sydd wedi gwrthod bod yn ddiodeffwyr? Beth gallwn ni ei ddysgu gan y cyfryw bobl, yn eich barn chi?

Pa elfen o ran Iesu yn y ddrama hon sy'n ein galluogi i'w alw'n Gymodwr? Beth mae'r digwyddiadau hyn yn dysgu i ni am gymod Cristnogol?

Dathlu'r Beibl I

Ioan 13.21-32

Wedi iddo ddweud hyn, cynhyrfwyd ysbryd Iesu a thystiodd fel hyn: "Yn wir, yn wir, rwy'n dweud wrthy ch fod un ohonoch yn mynd i'm bradychu i." Dechreuodd y disgyblion edrych ar ei gilydd, yn methu dyfalu am bwy yr oedd yn sôn. Yr oedd un o'i ddisgyblion, yr un yr oedd Iesu'n ei garu, yn nesaf ato ef wrth y bwrdd. A dyma Simon Pedr yn rhoi arwydd i hwn i holi Iesu am bwy yr oedd yn sôn. A dyma'r disgybl hwnnw yn pwysu'n ôl ar fynwes Iesu ac yn gofyn iddo, "Pwy yw ef, Arglwydd?" Atebodd Iesu, "Yr un y gwlychaf y tamaid yma o fara a'i roi iddo, hwnnw yw ef." Yna gwlychodd y tamaid a'i roi i Jwdas fab Simon Iscariot. Ac yn dilyn ar hyn, aeth Satan i mewn i hwnnw. Meddai Iesu wrtho, "Yr hyn yr wyt yn ei wneud, brysia i'w gyflawni." Nid oedd neb o'r cwmni wrth y bwrdd yn deall pam y dywedodd hynny wrtho. Gan mai yng ngofal Jwdas yr oedd y god arian, tybiodd rhai fod Iesu wedi dweud wrtho, "Pryn y pethau y mae arnom eu heisiau at yr ŵyl", neu am roi rhodd i'r tlodion. Yn union wedi cymryd y tamaid bara aeth Jwdas allan. Yr oedd hi'n nos.

Ar ôl i Jwdas fynd allan dywedodd Iesu, "Yn awr y mae Mab y Dyn wedi ei ogoneddu, a Duw wedi ei ogoneddu ynddo ef. Ac os yw Duw wedi ei ogoneddu ynddo ef, bydd Duw yntau yn ei ogoneddu ef ynddo'i hun, ac yn ei ogoneddu ar unwaith."

Dengys y darn hwn i ni fod Iesu wedi ei ddal mewn gwe o genfigen, twyll a gormes gan y pwerau milwrol gwleidyddol a chrefyddol. Roedd ar fin cael ei fradychu gan un o'i ddisgyblion ei hun, ei gondemnio mewn prawf ffug, ei gam-drin, ei sarhau a'i groeshoelio. Ef oedd y dioddefwr di-rym. Ond yma mae'n dangos ei fod yn gwrthod statws dioddefwr.

Mae'n datgelu ei fod yn gwybod beth fydd yn digwydd a phwy fydd yn gyfrifol. Mae'n dewis derbyn y llwybr sydd o'i flaen, ond mae'n gwneud hynny o'i wirfodd er mwyn rhoi ei fywyd i gyflawni bwriadau Duw. Gall wneud hyn oherwydd ei fod yn gwybod bod Duw yn gweithio drwyddo i ddatgelu ei gariad achubol at y byd, ac y bydd Duw yn ei anrhydeddu. Mae'n gwrthod dial yn erbyn Jwdas na'i atal, felly mae Iesu yn dal yn rhydd – nid yw ymddygiad Jwdas yn effeithio ar weithredoedd Iesu nac yn tynnu ei sylw oddi ar yr hyn sydd o'i flaen.

Rhai cwestiynau i'w hystyried

- Dychmygwch sut roedd Iesu'n teimlo am Jwdas.
- Sut mae'r darn hwn yn cyflwyno Iesu fel dioddefwr sy'n gwrthod statws erledigaeth?
- Ydych chi erioed wedi cael eich pryfocio'n ddifrifol ond wedi llwyddo i beidio â thalu'r pwyth? Os ydych, pam na wnaethoch chi geisio dial neu daro nôl? Pa sgiliau neu werthoedd mae eu hangen arnom i *beidio* bod yn rhan o weithredoedd sy'n erlid?

Dathlu'r Beibl – II

(Yr un Darlleniad yw hwn â'r un yn y Gwasanaeth Dyddiol ar gyfer heddiw ar Radio 4)

Genesis 22.5-12

Yna dywedodd Abraham wrth ei lanciau, "Arhoswch chwi yma gyda'r asyn; mi af finnau a'r bachgen draw ac addoli, ac yna dychwelwn atoch." Cymerodd goed y poethoffrwm a'u gosod ar ei fab Isaac; a chymerodd y tân a'r gyllell yn ei law ei hun. Ac felly yr aethant ill dau ynghyd. Yna dywedodd Isaac wrth ei dad Abraham, "Fy nhad." Atebodd yntau, "Ie, fy mab?" Ac meddai Isaac, "Dyma'r tân a'r coed; ond ble mae oen y poethoffrwm?" Dywedodd Abraham, "Duw ei hun fydd yn darparu oen y poethoffrwm, fy mab." Ac felly aethant ill dau gyda'i gilydd. Wedi iddynt gyrraedd i'r lle'r oedd Duw wedi dweud wrtho, adeiladodd Abraham allor, trefnodd y coed, a rhwymodd ei fab Isaac a'i osod ar yr allor, ar ben y coed. Yna estynnodd Abraham ei law, a chymryd y gyllell i ladd ei fab. Ond galwodd angel yr Arglwydd arno o'r nef, a dweud, "Abraham! Abraham!" Dywedodd yntau, "Dyma fi." A dywedodd, "Paid â gosod dy law ar y bachgen, na gwneud dim iddo; oherwydd gwn yn awr dy fod yn ofni Duw, gan nad wyt wedi gwrthod rhoi dy fab, dy unig fab, i mi."

Mae'r stori hon yn delio â theimladau angerddol, credoau a chymhellion y mae llawer o bobl yn cael trafferth eu dychmygu heddiw. Ar y naill law, ceir yr angen am orosi, am sicrhau bod y llwyth yn parhau, am oresgyn caledi, afiechyd ac anhawster i ddod â phlant i'r byd a'u magu'n etifeddion. Ar y llaw arall mae perthynas barhaus gyda Duw, y mae pobl Israel yn dibynnu arno'n llwyr am bwrpas ac ystyr yr hyn y maent yn ei wneud a pham. Iddynt hwy, profir y berthynas trwy ufuddod, trwy eu hymwneud â'i gilydd, a thrwy addoliad a defod, megis yr offrymau aberthol sy'n arwyddion o'u ffydd a'u hymddiriedaeth.

Ond beth os yw'r ddau bwrpas dwfn hwnnw yn gwrthdaro? Beth os yw Duw yn mynnu rhywbeth na ellid ei ddychmygu? Beth os yw'r pwrpas dwyfol yn sydyn yn troi'n rhywbeth cwbl ddinistriol, yn hytrach na bod yn gariadus, yn amddiffynnol ac yn greadigol? Roedd pobl y cyfnod hwn yn credu'n llwyr ym mhŵer dinistriol Duw yn ogystal ag yn Nuw fel amddiffynnydd cariadus y bobl etholedig. Yn y stori hon, felly, nid aberthu ei fab yn unig mae Abraham yn ei wynebu, ond aberthu ei ddyfodol cyfan. Nid oes dim o'r hyn sy'n ofynnol ganddo yn gwneud synnwyr, ac eto mae'n ufuddhau. Ni all ddychmygu herio'r gorchymyn, - sut gall cenedl sanctaidd symud ymlaen heb

ymddiried yn Nuw? Ac eto yn y diwedd nid beth mae Abraham yn ei wneud, ond beth mae Duw yn ei wneud, sy'n bwysig. Yn y lle y bydd pob un ohonom yn ei gyrraedd yn y pen draw wrth wynebu marwolaeth, heb wybod i sicrwydd beth fydd ystyr hynny i ni, mae ymddiried yn Nuw yn gwneud gwahaniaeth – ac mae Duw yn achub.

Rhai cwestiynau i'w hystyried

- Dychmygwch mai chi yw Isaac, beth fyddech chi'n meddwl oedd yn digwydd?
- Beth mae'r stori hon yn dweud wrthym am syniadau o aberth a chymod?
- Ydych chi'n meddwl byddai Iesu wedi cofio am y stori hon yn ystod diwrnodau olaf ei fywyd? Pa arwyddocâd posib fuasai gan y stori iddo o ran yr hyn roedd Duw am iddo ei wneud?

Dilyn Iesu

Mae pennill Ann Griffiths *Bererin Ilesg gan rym y stormydd* yn defnyddio delweddaeth yr Offeiriad a'r Oen ar gyfer Iesu, ac mae hyn yn cyfeirio at ffordd arall o ddeall yr Iawn. Roedd llawer o ddefodau crefyddol pwysig yr Iddewon yng nghyfnod Iesu wedi eu seilio ar aberth, ac roedd y gyfraith grefyddol yn pennu pa fath o aberth oedd yn angenrheidiol i gadarnhau'r berthynas rhwng pobl a Duw. Y digwyddiad aberthol mwyaf pwerus oedd y Pasg Iddewig, pan fyddai'r Iddewon yn cofio (fel y maent hyd y dydd heddiw) sut y bu i Dduw eu harbed rhag marwolaeth yn yr Aifft pan daenwyd gwaed yr oen a aberthwyd ar gapan drws eu cartrefi. Roedd ail-greu hynny a'i gofio yn caniatáu iddynt fod yn sicr bod Duw yn ffyddlon ac yn achub ei bobl.

Felly yn y Swper Olaf, mae Iesu yn gweddnewid y Pasg Iddewig. Mae ei gorff a'i waed i gael eu haberthu er iachawdwriaeth yr holl fyd, ond er mwyn cofio'r iachawdwriaeth honno a'i gwneud yn bresennol, ni fydd rhaid i'w ddilynwyr ladd anifeiliaid, ond cyflawni'r ddefod â bara a gwin. Dyma, felly, sefydlu'r Ewcharist sy'n cael ei goffáu yn yr Wythnos Fawr ar ddydd Iau Cablyd mewn llawer o draddodiadau Cristnogol. Ar ddydd Gwener y Groglith, mae'r aberth yn digwydd 'unwaith ac am byth' wrth i Iesu ddod yn ddiodefwr aberthol sy'n achub y bobl (gweler Hebreaid 10). Gwelir yr agwedd hon at ddigwyddiadau'r croeshoeliad amlycaf yn Efyngyl Ioan, lle gosodir y croeshoeliad ar ddiwrnod Paratoad y Pasg (Ioan 19.14, 31, 42) fel bod Iesu yn marw ar yr un pryd â'r wyn aberthol ac yn cyflawni'r Pasg. Daw yn 'Oen a laddwyd' llyfr y Datguddiad. Ef yw 'Oen Duw'.

Ond os Iesu yw Dioddefwr yr aberth yn y ffordd hon o edrych ar y croeshoeliad, fu Iesu yn ddiodefwr mewn unrhyw ffordd arall erioed? Gan ei fod wedi dewis y llwybr hwn trwy ildio i ewyllys Duw yng ngardd Gethsemane, gallwn ddweud ei fod yn gwrthod y cyflwr dioddefus ac yn glynu at bwrpas terfynol ar hyd y cyfan (gweler Ioan 10.17-18). Nid yw hynny'n bychanu'r boen gorfforol a'r ymdeimlad o gael ei adael yn ysbrydol a ddiodefodd, ond mae'r atgyfodiad yn dangos bod modd trechu'r drwg sydd yn y byd. Mae'r disgyblion yn dod ar draws yr Iesu atgyfodedig, nid fel un a ddiodefodd ddrygioni pobl, ond fel cyfaill, meistr, athro, cymodwr, anogwr a rhodwr gobaith newydd, llawenydd a heddwch.

I ddychwelyd i'n man cychwyn ar ddydd Mercher Lludw: gall marwolaeth greu dioddefwyr ohonom i gyd, ond trwy Iesu nid oes rhaid i ni barhau'n gaeth i amser a llygredd. Yn hytrach, gallwn godi gydag ef i brofi bywyd newydd gyda Duw.

Rhai cwestiynau i fyfyrion arnynt

- Ydy'r ffordd yma o feddwl am Iesu fel aberth dros bawb yn eich helpu i ddeall ystyr y Pasg?
- Fu Iesu byth yn Ddiodefwr?

Myfyrdod

Rydym wedi edrych ar dri phersbectif ar farwolaeth ac atgyfodiad Iesu, sy'n cyd-fynd â themau'r Rhai Nas Cymodwyd. Pa ffyrdd eraill o feddwl am hyn sy'n bwysig yn eich traddodiad neu eich ffydd chi, gan eich helpu i feddwl am ddigwyddiadau'r Pasg?

Pa fath o emosiynau neu feddyliau rydych chi'n eu cysylltu â mynd i'r eglwys adeg y Pasg? Llawenydd, ofn, diolchgarwch, parchedig ofn, diflastod, tristwch, dryswch, cariad, gobaith?

Sut rydych chi wedi elwa o gyfnod y Grawys a'r Wythnos Fawr eleni? Beth fydd yn mynd ymlaen gyda chi i ddathliadau'r Pasg?

Gweddi

*Arglwydd,
Daethost ti i mewn i fyd y Rhai nas Cymodwyd
Cefaist dy ddirmygu a'th wrthod
Gwnaed pethau ofnadwy i ti
Nid ymladdodd neb i'th achub
Ac nid achubaist dy hunan.
Ac eto trwy dy ddiodefaint
Daeth eraill i gredu
Ac addewaist i'r troseddwr
Y byddai'n rhodio gyda thi ym Mharadwys.
Helpa ni i godi'r rhai a erlidir
O ganol eu gwae
A rhoi iddynt obaith
dy ogoniant atgyfodedig. Amen*

Beth sy'n mynd i newid?

Gallwch ddefnyddio'r adran hon i grynhofu eich meddyliau a chynllunio unrhyw brosiectau ar y thema hon at y dyfodol.

- **Ymhle y mae had bywyd newydd?** Pa roddion mae Duw wedi eu rhoi i ni i'n helpu i ofalu am y rhai a erlidir a deall ymddygiad erlidwyr?
- **Sut i'w gludo?** Pa adnoddau fydd eu hangen arnom i estyn llaw at y rhai a erlidir a'u hadfer i gydraddoldeb â phawb arall?
- **Ymhle y genir ef?** Nodwch un cam cymodlon y gallwn ymrwymo iddo a fydd yn helpu i wella bywydau pobl a erlidir yn ein cymunedau.
- **Sut y gallwn ei feithrin?** Sut gallwn gynnal y weithred gymodlon honno a sicrhau bod camau dilynol iddi?
- **Beth ydym ni'n gobeithio ei weld?** Beth fydd wedi newid ar ddiwedd y broses hon a pha wahaniaeth dylai fod wedi ei wneud?

Mynd ymhellach

Brian Castle, *Reconciling One and All: God's Gift to the World*, SPCK 2008
John V Taylor, *The Uncancelled Mandate* (Church House Publishing, 1998)
David Atkinson, *Jesus, Lamb of God* (SPCK, 1996)

Cymerwyd y dyfyniadau o'r Ysgrifur allan o'r Beibl Cymraeg Newydd, 1988,
© Cymdeithas y Beibl, Stonehill Green, Westlea, Swindon, SN5 7DG.

Llun o'r Rhai Nas Cymodwyd (Y Groes a gwydr wedi torri): CTBI / Vicki & Chuck Rogers / Phil Dragash (Creative Commons - BY-NC-SA)